

NIFS LOV § 2-8

INHABILITET

Veileder

NORGES
IDRETTSFORBUND

VEILEDER TIL NIFS LOV § 2-8

(Revidert av NIFs juridiske avdeling 14.02.18)

§ 2-8. Inhabilitet

(1) En tillitsvalgt, oppnevnt representant eller ansatt i et organisasjonsledd er inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse:

- a) når vedkommende selv er part i saken,**
- b) når vedkommende er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søsken,**
- c) når vedkommende er eller har vært gift med eller er forlovet eller samboer med en part,**
- d) når vedkommende leder eller har ledende stilling i, eller er medlem av styret i et organisasjonsledd eller annen juridisk person som er part i saken.**

(2) Likeså er vedkommende inhabil når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet; blant annet skal det legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for vedkommende selv eller noen som vedkommende har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om inhabilitetsinnsigelse er reist av en part.

(3) Er en overordnet inhabil, kan avgjørelse i saken heller ikke treffes av direkte underordnet i samme organisasjonsledd.

(4) Inhabilitetsreglene får ikke anvendelse dersom det er åpenbart at den tillitsvalgte, oppnevnte representanten eller ansattes tilknytning til saken eller partene ikke vil kunne påvirke vedkommendes standpunkt og idrettslige interesser ikke tilsier at vedkommende viker sete.

(5) Med part menes i denne bestemmelsen person, herunder juridisk person, som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder.

(6) I styrer, komiteer og utvalg treffes avgjørelsen av organet selv, uten at vedkommende medlem deltar. Dersom det i en og samme sak oppstår spørsmål om inhabilitet for flere medlemmer, kan ingen av dem delta ved avgjørelsen av sin egen eller et annet medlems habilitet, med mindre organet ellers ikke ville være vedtaksført i spørsmålet. I sistnevnte tilfelle skal alle møtende medlemmer delta. Medlemmet skal i god tid si fra om forhold som gjør eller kan gjøre vedkommende inhabil. Før spørsmålet avgjøres, bør varamedlem eller annen stedfortreder innkalles til å møte og delta ved avgjørelsen dersom det kan gjøres uten vesentlig tidsspille eller kostnad.

(7) I øvrige tilfeller avgjør vedkommende selv om vedkommende er inhabil. Dersom en part krever det og det kan gjøres uten vesentlig tidsspille, eller vedkommende ellers finner grunn til det, skal vedkommende selv forelegge spørsmålet for sin nærmeste overordnede til avgjørelse.

(8) Bestemmelsen gjelder ikke på årsmøter i idrettslag.

1. INNLEDNING

Reglene om habilitet følger av NIFs lov § 2-8, som slår fast at en ansatt eller tillitsvalgt er avskåret fra å delta i behandlingen av en konkret sak eller i forberedelsen av denne dersom det foreligger omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet. Dersom det foreligger slike omstendigheter anses personen «inhabil».

Formålet med inhabilitetsreglene er å sikre at en ansatt/tillitsvalgt ikke tar utenforliggende eller usaklige hensyn ved forberedelsen eller avgjørelsen av en sak. Dermed bidrar habilitetsreglene til riktige avgjørelser. Reglenes formål er også å ivareta tilliten til dem som fatter avgjørelsene. I tillegg vil reglene kunne bidra til å beskytte de som treffer vedtak (f.eks. styrene) mot at det sås tvil om deres troverdighet. En ansatt har f.eks. rett til å trekke seg fra en sak den ansatte er med på å behandle dersom vedkommende mener seg inhabil, og et styremedlem kan f.eks. be om at det resterende styret tar stilling til vedkommendes habilitet slik at dette blir avklart.

At saker behandles på en objektiv måte, er avgjørende for at medlemsmassen og omverdenen skal ha tillit til at det skjer en forsvarlig behandling av saker i idretten. Det er ikke i seg selv kritikkverdig å være inhabil, men det er kritikkverdig hvis f.eks. en ansatt ikke fratrer ved inhabilitet eller et styre ikke vurderer et styremedlems habilitet.

Habilitet bør derfor være et fast punkt på dagsorden på hvert enkelt styre-/ utvalgsmøte, se pkt. 6 for prosedyren for inhabilitetsvurderinger i kollegiale organer.

Konsekvensen av inhabilitet kan bli at vedtaket blir ugyldig. Se pkt. 8.

Det er viktig å skille mellom valgbarhet og inhabilitet. Begrensningene i valgbarhet er begrunnet i at en bestemt stilling/posisjon på generelt grunnlag ikke er forenlig med å inneha et tillitsverv. Hvorvidt en person er inhabil eller ikke, vurderes derimot ikke ut fra en bestemt stilling eller posisjon, men konkret i hver enkelt sak.

2. «TREFFE EN AVGJØRELSE» - «TILRETTELEGGE GRUNNLAGET FOR EN AVGJØRELSE»

En ansatt eller tillitsvalgt som er inhabil kan ikke tilrettelegge grunnlaget for, eller treffe, en avgjørelse.

Tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse:

Å «tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse» omfatter arbeidet med å utrede eller forberede en sak i forkant av at en avgjørelse fattes. Begrepet må forstås vidt og kan omfatte å avgi uttalelser, lage forslag til retningslinjer, foreta utredningsarbeid, lage innstillinger til et besluttende organ mv. Det kan f.eks. være en ansatt i et særforbund som forbereder en sak som skal behandles av forbundsstyret. Kontorteknisk bistand faller derimot utenfor.

Treffe en avgjørelse:

Ansatte og tillitsvalgte som «treffer avgjørelser» omfatter alle personer som har beslutningsmyndighet. Det kan f.eks. være et styremedlem i et idrettslag eller en organisasjonssjef i en idrettskrets. Begrepet «avgjørelse» er ikke definert i NIFs lov, men skal tolkes vidt, og omfatter mer enn det å treffe et vedtak i en sak. Beslutninger kan være både skriftlige og muntlige, og kan bestå både av aktive handlinger, og unnlater. F.eks. å utforme pålegg, innvilge tillatelser/dispensasjoner, tildele midler, beslutte kjøp av varer eller tjenester, inngå avtaler mm.

Autoritative uttalelser, f.eks. fra et lovutvalg, må anses som en avgjørelse.

For øvrig faller råd, veiledning, henstillinger og forslag utenfor begrepet «avgjørelse».

3. INHABILITET ETTER § 2-8 (1)

Innledning

I § 2-8 (1) a til e er det listet opp en rekke tilknytningsformer til en som er «part» i en sak og som vil innebære at vedkommende er inhabil med mindre unntaksbestemmelsen kommer til anvendelse. Om unntaksbestemmelsen, se pkt. 5 nedenfor.

Partsbegrepet

Med «part» menes fysisk eller juridisk person som en avgjørelse retter seg mot, eller saken ellers direkte gjelder. Fysiske personer er mennesker, og juridiske personer er f.eks. et organisasjonsledd, et selskap, en stiftelse eller lignende.

En avgjørelse retter seg mot den som får rettigheter eller plikter som følge av avgjørelsen. For eksempel organisasjonsleddet som får et tilskudd, eller personen som oppnevnes til et tillitsverv.

Også andre personer kan være berørt av en avgjørelse, for eksempel de som søkte på det samme tilskuddet uten å få innvilget søknaden, eller den som var oppnevnt til et tillitsverv, men mistet dette som følge av at en ny person ble oppnevnt. Disse vil også være part i saken ettersom de blir direkte berørt av avgjørelsen.

Eksempler på partsbegrepet

Et organisasjonsledd er part i saken dersom avgjørelsen retter seg mot organisasjonsleddet eller saken ellers direkte gjelder organisasjonsleddet. I de fleste tilfeller er det helt uproblematisk å avklare hvem som er part i saken:

- Dersom et forbundsstyre skal behandle en sak som omhandler en mulig utelukkelse av et idrettslag fra konkurranser i en gitt periode, er idrettslaget part i saken.
- Idrettslaget er part i saken dersom idrettskretsen skal beslutte om det skal frata idrettslaget medlemskapet i NIF, fordi det ikke lenger oppfyller medlemsforpliktelsene.
- Et idrettslag er part i saken når et forbundsstyre beslutter at idrettslaget skal avholde neste norgesmesterskap, eller beslutter at idrettslaget skal få tildelt et bestemt tilskudd.

Flere organisasjonsledd kan være part i samme sak. Typisk gjelder dette tilfeller der et organisasjonsledd tildeler tilskudd basert på en søknadsordning. Da er alle som har søkt part i den samme saken. Dersom beslutningen om å tildele tilskudd tilligger forbundsstyret, og to av styremedlemmene er styreledere i to av de klubbene som har søkt om midler, vil begge disse være inhabile til å behandle saken etter NIFs lov § 2-8 (1 d).

Mer krevende blir habilitetsvurderingen der avgjørelsen som fattes ikke direkte gjelder organisasjonsleddet, men avgjørelsen like fullt får betydning for organisasjonsleddet. De aller fleste beslutninger et organisasjonsledd fatter vil ha betydning for medlemsorganisasjonene. Det innebærer imidlertid ikke at alle organisasjonsleddene dermed er part i saken. Et medlem av et idrettslag som sitter i styret i et særforbund er f.eks. ikke inhabil utelukkende fordi beslutningen styret fatter får betydning for alle idrettslagene som er tilsluttet særforbundet, inkludert det idrettslaget vedkommende selv er medlem av.

Ofte er det vanskelig å konkludere mht. om et organisasjonsledd er part i saken eller ikke. Er man i tvil, anbefales det at man i stedet for å vurdere partsbegrepet nærmere, går rett til § 2-8 (2), og vurderer habiliteten etter denne bestemmelsen. Etter § 2-8 (2) er det ikke avgjørende om organisasjonsleddet er part eller ikke. Se nærmere nedenfor under pkt. 4.

Ofte sitter foreldre til barn, som er medlem av et idrettslag, i et styre i idrettslaget, eller foreldre til en toppidrettsutøver sitter i et særforbundsstyre. Dersom forbundsstyret skal ta ut landslaget, og barnet til ett av styremedlemmene, er aktuell kandidat, er vedkommende inhabil. Gjelder det en sak der styret skal fastsette et budsjett som berører landslagsaktiviteten, er spørsmålet mer tvilsomt. Da bør forelderens habilitet vurderes etter § 2-8 (2).

4. Inhabilitet etter § 2-8 (2)

4.1 Innledning

I tillegg til de tilfeller som er omtalt i pkt. 2.2, er en tillitsvalgt/ansatt inhabil når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet.

4.2 Forholdet mellom § 2-8 (1) og § 2-8 (2)

De særegne forholdene som gjøre § 2-8 (2) anvendelig, kan være av samme art som dem som er nevnt i § 2-8 (1). Familierelasjoner som ikke dekkes av (1) kan etter omstendighetene likevel medføre inhabilitet etter (2), men når det er spørsmål om å vurdere slike forhold etter (2), må man respektere at Idrettstinget som lovgiver har satt bestemte grenser i (1). Dette innebærer at man ikke kan praktisere reglen slik at ethvert annet slektsforhold skal gis samme virkning som de som er omtalt i loven. Det må alltid foretas en konkret vurdering av den enkelte relasjon.

4.3 Det må foreligge et særegent forhold

«Særegne forhold» betyr at ikke enhver generell interesstilknytning fører til inhabilitet. En alminnelig situasjon, som det er vanlig at mange mennesker befinner seg i, vil ikke være «særegent», og kan derfor ikke føre til inhabilitet. For eksempel blir ikke et styremedlem i et idrettslag inhabil i alle saker som gjelder barneidretten i idrettslaget fordi vedkommende har barn som er et aktivt medlem i idrettslaget. Dersom en beslutning derimot innebærer en konkret fordel eller ulempe for et styremedlems barn vil vedkommende normalt være inhabil.

For at det skal foreligge et særegent forhold må det foreligge ulemper eller fordeler som gjør seg særskilt gjeldende for personen selv, eller et begrenset antall personer som står i en viss tilknytning til vedkommende. Det er ikke tilstrekkelig at avgjørelsen generelt kan føre til fordeler og ulemper for en større og ubestemt krets som også omfatter den tillitsvalgte/ansatte. Et særegent forhold som kan føre til inhabilitet er nært vennskap eller sterkt motsetningsforhold til en som er part i saken og den ansatte/tillitsvalgte. Det at man kjenner vedkommende vil ikke i seg selv være tilstrekkelig til å bli inhabil.

At man er uenig med en part er normalt ikke tilstrekkelig til å bli inhabil. At noen har et privat engasjement i en sak vil som hovedregel heller ikke medføre inhabilitet med mindre engasjementet er av en slik art eller styrke at det er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet. Personer som velges til f.eks. styreverv i et organisasjonsledd må ha en vid anledning til å uttrykke generelle synspunkter uten å bli ansett inhabil. Dersom en tillitsvalgt/ansatt har gitt klart uttrykk for helt bestemte

meninger om utfallet av en konkret sak, før den er behandlet, kan dette være et særegent forhold som kan føre til inhabilitet.

Det særegne forholdet må være egnet til å svekke tilliten til den tillitsvalgte/ansattes upartiskhet. Dette betyr at det etter omstendighetene kan foreligge inhabilitet i tilfeller selv der det for alle som kjenner saken, og partene, er helt trygg på at den ansatte/tillitsvalgte ikke lar seg påvirke av utenforliggende hensyn. Tilliten må altså vurderes utenfra; Hvordan vil beslutningen bli oppfattet av medlemsmassen, og omverden, dersom vedkommende deltar i behandlingen?

Det er slik sett uten betydning om vedkommende selv anser seg for å være fullt ut i stand til å treffe en objektiv og balansert avgjørelse dersom det ikke vil fremstå slik for omverdenen.

Å bli erklært inhabil er ingen negativ vurdering av en persons profesjonalitet, eller evne til å vurdere en sak objektivt. Hensynet til omverdenens tillit til idrettens besluttende organer, kan derfor medføre at et styremedlem må fratse som inhabil selv om både styremedlemmet selv, og de øvrige styremedlemmene, er trygg på at vedkommende ikke vil påvirkes av utenforliggende hensyn.

Habilitetsreglene skal også ivareta hensynet til å unngå at personer utsettes for å delta i en beslutningsprosess der vedkommende har en tilknytning til partene eller saken som innebærer at det vil kunne bli en etterfølgende belastning å ha deltatt i behandlingen. Å erklære seg inhabil trenger derfor ikke bety at man selv ikke tror at man vil foreta en objektiv vurdering, men kan være begrunnet i at man selv vurderer det slik at omverdenen ikke vil ha tillit til at beslutningen fattes på en upartisk måte.

I vurderingen av om en person skal anses å være inhabil er det viktig å være bevisst at habilitetsreglene ikke skal brukes for å slippe å ta stilling til vanskelige eller kontroversielle temaer. At selve avgjørelsen kan bli gjenstand for offentlig diskusjon, og en av den grunn ikke ønsker å delta i avgjørelsen, gir ikke grunnlag for å bli erklært inhabil. Se pkt. 6 for mer informasjon om prosedyren ved inhabilitetsvurderinger i kollegiale organer.

Eksempel - Foreldre og barn

Mange foreldre har tillitsverv i et organisasjonsledd som følge av egne barns idrettsaktivitet. Er barnet part i en sak, er foreldrene inhabile etter § 2-8 (1). Et eksempel er der et forbundsstyre skal ta ut et landslag og et av barna til et av styremedlemmene er omfattet av landslagsuttaket. Barnet er part i saken, og styremedlemmet inhabil etter § 2-8 (1) bokstav b.

Hvordan stiller det seg dersom det er sportssjefen som formelt tar ut landslaget, og styret i realiteten aldri endrer på beslutningen og kun formelt foretar uttaket? For styret selv vil det kanskje oppfattes som unødvendig byråkratisk å måtte erklære forelderen inhabil der

styret i realiteten ikke har noen påvirkningsmulighet men hvordan vil omverdenen oppfatte dette? Det er ikke sikkert at omverdenen kjenner til hvilket mandat sportssjefen har og styrets begrensede myndighet mht. uttaket. De vil kunne oppfatte det slik at et styremedlem har vært med på å ta ut sitt eget barn på landslaget. Her bør styret vurdere styremedlemmets habilitet, og skulle styret konkludere med at vedkommende er habil, fordi styret ikke har noen reell påvirkningsmulighet, bør styret for å unngå kritikk som et minimum sørge for at dette protokolleres, slik at også medlemsmassen forstår styrets begrensede myndighet mht. uttaket.

I saker der styret ikke har noen frihet, f.eks. der det tildeles stipend basert på helt objektive kriterier fastsatt av særforbundstinget, vil forelderen kunne delta ved behandling av saken. Her vil unntaket i § 2-8 (4) komme til anvendelse, se pkt. 5 nedenfor. Det er imidlertid viktig å være nøye med å protokollere dette, slik at også omverdenen kan lese ut av styreprotokollene at styret ikke har noe handlingsrom, men har fattet beslutningen ut fra helt objektive kriterier.

Det viktigste styret kan gjøre når det behandler slike spørsmål, er at det vurderer habiliteten og protokollerer den vurderingen styret gjør. Da synliggjør styret at det har et bevisst forhold til habilitet. Dersom styret i etterkant blir møtt med kritikk, får styret i så fall vurdere om det ev. skal fatte et nytt vedtak i saken, se nærmere pkt. 6.4 nedenfor.

Ut over de tilfellene der barna er part i saken, vil spørsmålet om foreldrenes eventuelle inhabilitet bero på om det foreligger særegne forhold. Styremedlemmer som har barn som er medlem i idrettslaget vil ikke være inhabile til å treffe beslutninger som også vil få betydning for egne barn bare fordi barnet er medlem i idrettslaget. Det må foreligge andre særegne forhold. Spiller barnet fotball, og styret skal fastsette et budsjett for kommende år, vil dette selvsagt få betydning for fotballgruppen og ev. prioriteringer i forhold til andre grupper, men det gjør ikke styremedlemmet inhabil til å delta i vedtakelsen av budsjettet. Det må i så fall foreligge andre særegne forhold.

Eksempel - Tildeling av midler

Mange styrer, f.eks. i idrettskrets, særforbund og idrettsråd, treffer beslutninger om tildeling av midler. Noen ganger gjennom en søknadsbasert ordning, andre ganger ikke. Er det en søknadsbasert ordning vil alle som søker - enten det er et organisasjonsledd eller et enkeltmedlem - anses som part i samme sak. Dersom et styremedlem har en slik relasjon til parten som er listet opp i § 2-8 (1), er styremedlemmet automatisk inhabil. F.eks. vil et styremedlem i et særforbund som også er styreleder i et idrettslag som har søkt om tilskudd, være inhabil etter § 2-8 (1) bokstav d. Dersom styremedlemmet i særforbundet kun er et ordinært medlem av idrettslaget som har søkt, må spørsmålet om habilitet vurderes etter § 2-8 (2). Skal vedkommende anses inhabil må det foreligge særegne forhold, og her er det viktig at styret, når det vurderer styremedlemmets habilitet, også tar hensyn til tilliten utad og stiller seg spørsmålet; Hvordan vil medlemmene oppfatte det dersom et styremedlem deltar i tildelingen av et tilskudd til

egen medlemsklubb. En streng praksis her vil selvsagt kunne gjøre samtlige styremedlemmer inhabile, og dermed vil ikke styret være beslutningsdyktig. Det styret i så fall må gjøre, er å protokollere at styret har vurdert spørsmålet, men anser at det vil være for tungvidt å måtte innkalle til et ekstraordinært ting for å løfte beslutningen dit, og at styret derfor beslutter å fatte vedtak i saken til tross for at styret erkjenner at det ikke er beslutningsdyktig.

Eksempel - Tidligere befatning med saken

Det er ikke uvanlig at organisasjonsledd oppretter arbeidsutvalg, som fungerer som et forberedende organ for styret. Selv om enkelte styremedlemmer også sitter i arbeidsutvalget, innebærer ikke det at styremedlemmene automatisk anses som inhabile til å være med på å behandle den samme saken i styremøtet, ellers gir det ingen mening å ha et slikt forberedende organ. Det må foreligge særegne forhold ut over det at saken har vært vurdert og diskutert i arbeidsutvalget.

Det kan imidlertid være at avgjørelsen som skal treffes fordrer at vedkommende ikke tidligere har gitt sin mening til kjenne. F.eks. kan det dreie seg om en sak som ankes fra ett utvalg til et annet. Typisk gjelder dette disiplinære forhold. Skal det gi noen mening i en reell to-instansbehandling må det forventes at ingen fra førsteinstans-behandlingen også deltar i den neste. Organisasjonsleddene som har etablert en slik to-instansbehandling av saker bør vurdere å regulere dette i det regelverket som gjelder for behandlingen, slik det f.eks. er gjort i NIFs lov § 11-12 (6) der følgende står; *«Ingen i domsorganet kan være med på forberedelsen av saken eller avgjørelsen dersom vedkommende selv har interesse i saken, har inngitt anmeldelse eller påtalebegjæring, eller vært med på behandlingen av saken i lavere instans, på forhånd offentlig har gitt sin oppfatning av saken til kjenne eller det foreligger andre særlige grunner som er egnet til å svekke tilliten til dennes habilitet.»*

4.4 Momenter som er relevante ved vurderingen

Innledning

Ved vurdering av habiliteten må det foretas en konkret helhetlig, skjønnsmessig vurdering hvor flere momenter vil være relevante.

Følgende overordnede spørsmål bør stilles:

- Er det forhold i saken som rent faktisk kan svekke, eller kan antas å svekke, vedkommendes upartiskhet/objektive vurderingsevne?
- Er det forhold i saken som for omverdenen kan oppfattes slik at vedkommendes upartiskhet/objektive vurderingsevne er svekket?

Etter NIFs lov skal det i vurderingen blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære en særlig fordel, tap eller ulempe for vedkommende selv, eller noen som

vedkommende har en nær personlig tilknytning til, og om inhabilitetsinnsigelse er reist av en part.

Vurderingstema – «særlig fordel tap eller ulempe»

For at noe skal være en «særlig» fordel/tap/ulempe for vedkommende eller noen denne har nær personlig tilknytning til, må det dreie seg om en fordel/ ulempe som tilkommer vedkommende spesielt, eller som han/hun vil merke i spesielt stor grad. Dersom en tillitsvalgt/ansatt har en personlig økonomisk fordel av sakens utfall, vil dette normalt tilsi inhabilitet. Det samme gjelder der medlemmet eller nærstående har andre private særinteresser som påvirkes av utfallet. En slik personlig interesse behøver ikke å være økonomisk. Hvis mange eller en ubestemt krets vil få tilsvarende fordel/ulempe, er det normalt ingen «særlig» fordel/ulempe for vedkommende.

Et vanlig godt bekjentskap og samarbeid leder normalt ikke til inhabilitet. I miljøer der «alle kjenner alle», vil et kjennskap ikke tilsi inhabilitet. Skal det foreligge inhabilitet, må det være et personlig vennsforhold til parten for at det skal foreligge inhabilitet. Dette vil være en subjektiv vurdering, men også her vil hensynet til hvordan omverdenen vurderer forholdet være avgjørende.

At man i vurderingen av én eller flere saker står i et uttalt og skarpt motsetningsforhold vil normalt ikke lede til inhabilitet, men om det foreligger et personlig uvennskap vil inhabilitet kunne foreligge.

Vurderingstema: Inhabilitetsinnsigelse er reist av en part

I inhabilitetsvurderingen skal det også legges vekt på det er fremmet en inhabilitetsinnsigelse av en part. Det er ikke stilt krav til hvordan innsigelsen framsettes, både skriftlige og muntlige innsigelser må godtas. Bestemmelsen tar bare sikte på partsinnsigelser som er reist i forkant av, eller under, sakens behandling. Det er ingen automatikk i at en inhabilitetsinnsigelse fra en part må tillegges avgjørende betydning, men det skal vektlegges. En inhabilitetsinnsigelse fra parten vil for eksempel ha liten betydning når det ellers i saken er lite som taler for at vedkommende er inhabil, eller når habilitetsinnsigelsen fremstår grunnløs. Innsigelser til habilitet har derfor størst betydning når det er tvil om vedkommende er habil.

I et styre vil dette innebære at en berettiget tvil om habilitet, kombinert med at innsigelser til habiliteten er reist, normalt være tilstrekkelig til å konstatere at det foreligger forhold som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet.

Eksempel:

Dersom et styre i et idrettslag skal gå til innkjøp av en større mengde datamaskiner. Styret engasjerer en konsulent som bistår styret i en anbudskonkurranse. Konsulenten presenterer de tre beste tilbudene for styret, hvorav et tilbud som er gitt av et selskap eid

av samboeren til et av styremedlemmene. Konsulentens konklusjon er at dette tilbudet er det beste. Styret beslutter å inngå avtale med samboeren til styremedlemmet. Det er ikke noe galt med den avgjørelsen som fattes, men hvordan vil dette se ut utad, overfor idrettslagets medlemmer som ikke sitter med den samme kunnskapen om prosessen og tilbudene? I et slikt tilfelle må styret også vurdere tilliten utad, og om styremedlemmet av den grunn bør tre ut som inhabil.

Konklusjon

Det er viktig at alle aktuelle momenter vurderes i hvert enkelt tilfelle. Hvis flere momenter trekker i retning at en person er inhabil tilsier dette vedkommende ikke bør tilrettelegge grunnlaget for avgjørelsen, eller treffe avgjørelsen, men fratru som inhabil. Dersom vedkommende selv mener å være habil, har dette ingen betydning dersom omverdenen ikke vil ha tillit til at beslutningstakerne var habile.

Kontrollspørsmålet må være: Vil omverden kunne ha en svekket tillit til beslutningen dersom vedkommende deltar? Det må være en vurdering som bygger på mer enn løse antagelser og spekulasjoner. Man må vurdere det slik at det er sannsynlig at det vil kunne reises spørsmål ved en persons upartiskhet, og at dette vil svekke tilliten til den aktuelle beslutningen.

5. UNNTAK

Inhabilitetsreglene får ikke anvendelse dersom det er «åpenbart» at medlemmets tilknytning til saken eller partene ikke vil påvirke vedkommende standpunkt og «idrettslige interesser» ikke tilsier at vedkommende viker sete.

Dette er et snevert unntak og vil sjelden komme til anvendelse. I praksis er dette et unntak som kommer til anvendelse i helt kurante avgjørelser der det ikke er særlig rom for skjønn, og der det heller ikke for omverdenen fremstår som betenkelig at inhabilitetsreglene ikke får anvendelse. Eksempelvis tildeling av goder utfra helt fastsatte kriterier.

6. PROSEDYREN VED INHABILITETSVURDERINGEN I STYRER, KOMITEER MM

6.1. Innledning

I kollegiale organer (styrer, råd, utvalg, komiteer) er det organet som beslutter om en person er inhabil eller ikke. Den enkelte kan ikke selv erklære seg inhabil og trekke seg fra behandlingen av den aktuelle saken.

Habilitet bør være et fast punkt på dagsorden til hvert enkelt styre-/utvalgsmøte. Under dette punktet i møtet bør det kortfattet protokolleres at spørsmålet om habilitet har stått på dagsorden, hvilke forhold som eventuelt har vært drøftet og styrets/utvalgets

beslutning. Styre-/utvalgsmedlemmene bør i god tid forut for møtet varsle om eventuelle forhold som gir grunnlag for å vurdere habilitet.

6.2. Mulig inhabilitet hos et medlem

Når spørsmål om habiliteten til et medlem skal behandles kan ikke vedkommende selv delta. Det betyr at vedkommende ikke har anledning til å delta i drøftelsen av inhabilitetsspørsmålet, eller votere. Når styret vurderer spørsmålet, må vedkommende gå ut av møtelokalet slik at de øvrige deltakerne kan diskutere saken fritt. Det er ikke tilstrekkelig at vedkommende blir sittende i møtelokalet som en observatør.

At vedkommende fratrer og går ut mens saken behandles, bør protokolleres. Vedkommende har imidlertid rett til å uttale seg om habilitetsspørsmålet før saken tas opp til vurdering, og det kan være det kollegiale organet ønsker at vedkommende bidrar til å avklare spørsmål mm. før en beslutning om habilitet tas.

Habilitetsspørsmålet avgjøres ved flertallsvedtak.

I noen tilfeller kan det mistenkes at det fremsettes inhabilitetsinnsigelser utelukkende for å fjerne en bestemt person fra behandlingen av en bestemt sak. Det at den personen får uttale seg om egen mulig habilitet, og at selve beslutningen treffes som en flertallsavgjørelse, vil kunne bidra til å minske faren for et slikt misbruk av habilitetsreglene.

Dersom vedkommende anses som inhabil må vedkommende fratre behandlingen av saken, og vedkommende må gå ut av møtelokalet. Dette må protokolleres.

Om mulig bør det innhentes et varamedlem. Styret vil imidlertid fortsatt være vedtaksført såfremt et flertall av styrets medlemmer er tilstede. Er det f.eks. et styre på 5 personer og 1 må fratre pga. inhabilitet, er styret fortsatt vedtaksføre dersom 3 habile styremedlemmer er tilstede.

6.3. Mulig inhabilitet hos flere medlemmer

Dersom det i en og samme sak oppstår spørsmål om inhabilitet for flere medlemmer, kan ingen av dem delta ved avgjørelsen av sin egen eller et annet medlems habilitet, med mindre organet ellers ikke ville være vedtaksført i inhabilitetsspørsmålet. I sistnevnte tilfelle skal alle møtende medlemmer delta.

Det har ingen betydning om det er reist forskjellig begrunnede inhabilitetsinnsigelser mot medlemmene. Gjelder innsigelsen samme sak må alle medlemmene fratre og gå ut av møtelokalet.

Adgangen til å fremme flere habilitetsinnsigelser i en og samme sak kan tenkes misbrukt dersom noen prøver å fjerne så mange styremedlemmer som mulig, med formål om å oppnå at et mindretall i en kontroversiell sak blir et flertall. Det kan i så fall fremmes forslag om at saken skal utsettes slik at styret kan få innkalt det nødvendige antall varamedlemmer, før en vurderer habiliteten til den enkelte. Ved et slikt utsettelsesvedtak skal også de medlemmene som er påstått inhabile delta.

Dersom de gjenværende styremedlemmene konkluderer med at så mange av de øvrige styremedlemmene er inhabile, at styret ikke lenger er vedtaksført, kan styret enten forsøke å hasteinnkalle varamedlemmer, ev. utsette saken for å få på plass varamedlemmer.

Dersom styret, til tross for bruk av varamedlemmer, likevel ikke er vedtaksføre, er utgangspunktet at saken må løftes til neste nivå, dvs. til årsmøte/tinget. Dette kan imidlertid være både tid- og kostnadskrevende for det aktuelle organisasjonsleddet. Dersom avgjørelse i saken haster, eller at beslutningens betydning ikke tilsier at det vil være fornuftig ressursbruk å løfte denne for et årsmøte/ting, kan et alternativ være at styret beslutter å fatte vedtaket selv om dette fattes av styremedlemmer som er inhabile. Dette må protokolleres, og organisasjonsleddets medlemmer må informeres om beslutningen. Medlemmene kan da protestere på denne fremgangsmåten og kreve årsmøte-/tingbehandling. Dette bør i så fall etterkommes av styret, og styret bør vurdere på eget initiativ å innkalle til et årsmøte/ting, selv om de som har protestert ikke utgjør et tilstrekkelig antall til at styret plikter å innkalle et årsmøte/ting.

En slik prosedyre anbefales kun i mindre og kurante saker. I øvrige saker må saken løftes til årsmøte/ting dersom styret ikke er beslutningsdyktig pga. inhabilitet.

6.4. Virkningen av inhabilitet i styrer, komiteer mm

Det kan være at styret selv, etter at vedtaket er fattet, oppdager at ett eller flere medlemmer har vært med på behandlingen av saken selv om den/de var inhabil/e. Spørsmålet er da hvilken betydning dette har for vedtaket.

Dersom ett eller flere medlemmer av et styre/utvalg e.l., har vært med på behandlingen av saken selv om de er inhabile, er spørsmålet hvilken betydning dette har for vedtaket.

Inhabilitet er en saksbehandlingsfeil som først vil gjøre et vedtak ugyldig dersom feilen har kunnet påvirke vedtaket. Slik ugyldighet må avgjøres konkret i hvert enkelt tilfelle.

For å unngå at det utad kan sås tvil om beslutningen er fattet på korrekt måte, anbefales det at styret/organet treffer en ny beslutning der vedkommende som er inhabil ikke deltar i behandlingen av saken. I så fall må styret først vurdere om det er anledning til å treffe en ny avgjørelse. Det avhenger bl.a. av om beslutningen er iverksatt og om den/de beslutningen er rettet mot har innrettet seg etter avgjørelsen.

Dersom det rettes en inhabilitetsinnsigelse til et styrevedtak i ettertid, og styret ikke foretar seg noe i saken, kan saken ev. løftes til årsmøtet/tinget.

For rådgivning i slike saker, se pkt. 7.

6.5. Prosedyren ved inhabilitetsvurderingen i andre tilfeller

Dersom forberedelsen av en avgjørelse, eller selve avgjørelsen, ikke treffes av et kollegialt organ, men av en enkeltperson, er det vedkommende selv som må avgjøre egen habilitet, jf. § 2-8 (7). Dersom vedkommende finner grunn til det, plikter vedkommende å forelegge habilitetsspørsmålet til sin nærmeste overordnede til avgjørelse. Tilsvarende plikter vedkommende å gjøre dette dersom en part krever det.

Gjelder det en ansatt i et særforbund, vil normalt generalsekretæren være nærmeste overordnede. Gjelder det generalsekretæren selv, vil nærmest overordnede være styret med mindre styret har delegert administrasjonen av arbeidsgiveransvaret til styreleder. Da er i så fall styrelederen nærmeste overordnede.

Er en overordnet inhabil, kan avgjørelse i saken heller ikke treffes av direkte underordnet i samme organisasjonsledd. Er det f.eks. inhabilitet hos en avdelingsleder i en idrettskrets, fører dette til inhabilitet for øvrige personer i avdelingen, men ikke for organisasjonssjefen eller en avdelingsleder i en annen avdeling.

7. Spørsmål om habilitet?

Idrettslag og idrettsråd som har spørsmål om habilitet, kan henvende seg til den aktuelle idrettskretsen. Idrettskretser og særforbund kan henvende seg til NIFs juridiske avdeling på juss@idrettsforbundet.no.